

98.32, i la *Blaqueira* cap a Sta. Eulàlia d'Olt, Avairon, entre Rodés i Mende (ja només a uns 40 kms. del límit llengd.-alvernès) en diversos docs. des de c. 1155 (Brunel I, 362; II, p. 188). Potser es pot col·locar encara ací el nicenc *blaca* 'trementina d'emplastres', 'cerussa' (Calvino). —² La forma amb consonantisme nòrdic *-cha* en aquest mot s'estén fins al Baix Roine (a causa segurament de l'abundor d'aquesta espècie arbòria en les pròximes comarques alpines: «souto li *blacho* / de la fourè de Cadaracho», *Calendau* IX, 284. —³ Manquen aquests mots en Pedersen, *VglKG*; Walde-P.; Walde-H.; Pok., *IEW*.

BLADA, 'arbre selvàtic de la família de l'auró': el seu nom resulta d'una alteració del grec i llatí PLATĀNUS 'plàtan', al qual s'assembla la blada en certs detalls, com la forma de les fulles; en els Pirineus central, i altres parlars del Nord, el nom de la blada conserva formes com *plade*, que presenten el resultat regular de PLATĀNUS segons la fonètica històrica, mentre que en català la *p-* s'ha canviat en *b-* probablement per influència d'un altre nom, potser pre-romà. □ 1.ª doc.: Lab. 1839; 1877, Costa.

Cebrià Costa, núm. 421, identifica amb el científic «acer *pseudoplatanus* L.» i amb el castellà *moscón* (p. 300): «en Montserrat, Montseny, Berga, Olot y otros montes; cultivado; primavera». Veg. més dades sobre l'arbre en Serradell (*Sota Terra, Club Muntanyenc* I, 126), Sallent (*BDC* XVII, 1, 7) i *Costumari Cat. de la Mancom.* I, s. v.; per als usos i llocs, vegeu *D.Ag.* (que el localitza especialment a Camprodon). L'anoto a molts pobles, com a Ogassa (1935), Sant Boi de Lluçanès (on és també topònim, *Serrat de la Blada*, 1964) i Tuixén: «en aquests boscos també hi ha alguna *blada*, en alguns pegadets; és semblant a l'auró però té la fulla com un trèmol i usen la fusta per fer-ne llançadores» (1963). Segons Colmeiro I, 539-40, recollí primer el nom *Bassaganya* (1855), i habita «en los montes de algunas provincias y generalmente cultivado», localitza l'arbre en els llocs ja indicats i a Aragó només cap a Echo i cap a Aliaga; asturià *plágano*, gall. *prádano*, *pradeiro* [*< pradãeiro*]; Joaq. da Silveira (*RLus.* XVII, 125-6) assenyala portuguès dialectal *pãdreiro* en el Minho, i els NLL portuguesos *Padreiro*, *Padroso*, *Padraido* [PLATANETUM], *Padrenda* [*< Padrãeda*], gall. *Pradeda*, *Padredo*, astur. *Padrera*, i *Prádanos* a Burgos i Palència.

En català pertot he recollit i llegit una *blada* com a femení, resultant de la pronúncia *bládə* del català oriental, amb evolució fonètica paral·lela a la *rave*, *orgue*, *orfe* (RAPĀNUS, ORGĀNUS, ORPHĀNUS) per l'homofonia amb els noms d'arbre com *alzina*, *olivera*, *moixera*, *serbera*, cas semblant al del *càdec* CATĀNUS 'espècie de ginebre', que en la seva variant *cada* donà des de tan antic el nom de *Montcada*;¹ tanmateix en l'origen fou **el blade* masculí, amb article vulgar *es blade*, que ha quedat petrificat en el nom del poble d'*Esblada*, en el Gaià, prop de Querol.

El mot *πλάτανος* és grec (d'on llatí *platānus*) —si

gui oriünd de Grècia l'arbre, o de l'Àsia— i ha estat des de l'Antiguitat el nom de la gran platanàcia, *platanus orientalis*, dels nostres jardins i avingudes: és derivat de *πλατύς* 'planer, aplatat', *πλάτος* 'placa' (segurament per les grans plaques irregulars, característiques, en què es desprèn la seva escorça). Però ja des d'antic molts arboricultors d'Occident hi confongueren la blada, per error certament i per això els naturalistes li diuen *pseudoplatanus*, però en realitat és una acerínia, no massa diferent de l'auró. La base d'aquesta transmissió de nom pogué trobar-se en la figura general de la planta, però potser el que més induí a la confusió és la forma de les fulles d'un i altre arbre, profundament dividides en grans lòbuls.

L'evolució fonètica seria regular en un mot hereditari si no fos per la *b-* anòmala en lloc de *p-*. El consonantisme inicial normal s'ha conservat, però, no solament en les citades formes gallego-portugueses i en el fr. *plane*, sinó també en els nostres Pirineus centrals: car *plåde* (m.) és general a la Vall d'Aran (des de Canejan fins a Escunyu almenys), i un poc més a l'Est tenim una forma *pládo* a l'alta Vall d'Aneu (Alós, Krüger, *Hochpyr.*, A, I, 8), on veiem la pèrdua de la *-n-* intervocàlica, pròpia del basc palarès pre-català (*EstTopCat.* I, 127-8) —com del basc i del gasc—, i hi ha també *pládou* a l'Arieja (Usto, Alta Vall del Coserans).² D'una evolució contracta de PLATĀNUS sembla resultar la forma **plain* i *plai*, que és la pròpia del provençal alpí, i usual des de la vall de Barceloneta (Ronjat, *Gramm. ist. prov. mod.* II, 256) fins al Roine, car és la que empra el mateix Mistral: sigui passant per **plādne*, **plādme*, **plazne*, *-me*, sigui per extensió cap al Sud d'una forma amb *-r-* reduïda a zero, provinent de la zona deflinese o fiprov.: «se gandissié lou pople alabre, / coume quand rounco dins li vabre / un lavàssi de plueio, a l'oumbrino di *plai*» (*Mireio* XI, 34.7), «vesès dins li *plai* / esbrihau d' l'íue di machoto» que el mateix autor tradueix «sycamores» en *Calendau* (IX, 16.7).

Si aquestes formes són ben explicables, no és tan fàcil de comprendre la *b-* de *blada*. Potser una «dilació» o assimilació a distància de la sonoritat de la *-d-*, però és un fet tan excepcional que costa de creure-hi;³ i ens intriga majorment en veure que aquesta alteració es repeteix en diversos parlars occitans: *bladre* [*< *bladne*] en el Velai, *blási* en el Roergue, *blai* en els Alps (Ronjat, *l. c.*) i la forma *ládou* de Banyeres de Bigorra (Rohlf) vindrà de **bládou*. L'explicació que em sembla més satisfactòria és que el nom caigué sota la influència d'una arrel cèltica important i molt estesa, BLAT- (< MLAT-) justament pròpia de moltes coses vegetals.

Irl. ant. *bláith* (*mlaith*) i bret. mj. *blot* 'tendre (vegetació)', ky. mj. *blawt*, bret. *bleud* 'farina', gallo-romànic *BLĀTO- 'cereal', 'blat', ir. mj. *bláth* 'florida, flor', ky. *blawd* 'florida'; ara bé això reapareix en un sens-fí de NPP cèltics en BLAT-, BLAD-, entre ells *Bladāmus* (Whatmough, *Dial. of Anc. Gaul.*, p. 117; H. Schmitt; Holder), que com he explicat ha de sortir de **plād-*